Kukorelly Endre

Ház, háború, halott

„A költőnek az volt a szándéka, hogy még hat regényt ír, amelyben kifejthette volna nézeteit a fizikáról, a polgári életről, a háborúról, a történelemről, a politikáról és a szerelemről, ahogyan az Ofterdingenben a költészetről tette."
Ludwig Tieck kiegészítése Novalis *Heinrich von Ofterdingen* című regényéhez

„It is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing."
Shakespeare: *Macbeth*

(Polgári élet. Történelem. 1944. 1988.) Józsi bácsi nyámmog. Eszik, abbahagyja, mintha hirtelen elfelejtette volna, amit csinál, maga elé mered, a villát a tányérja mellé teszi. Föláll.

Visszazöttyen a székére.

Nyikordul a szék, a villa éles csendüléssel esik a parkettre, észre se veszi. Mindez irgalmatlanul lassan történik. Ami ennyire le van lassítva, az komikus. Sokáig rág az öregúr, hosszasan nyeli, amit a szájában tart. Miután egy percig rágta. Egy évig rágja, fél évig nyeli. (K) apjának az unokatestvére, együtt voltak a fronton. *Harcoltak* a fronton.

Lőtték egymást ruszkik és magyarok.

Józsi bá, baszod, irgalmatlan lassú vagy!

(K) odébb tolja a cipője hegyével a villát, bepasszolja az asztal alá. Majd a bejáróno összeszedi.

Olyan nehezen tápászkodik föl az asztaltól az öreg, mintha közben többször is meggondolta volna magát. Hátrataszajtja a székét, lassított film, a szék felborul, puffan a támla a szőnyegen. Aztán helyreállnak a dolgok, Józsi bácsi váratlan sebességgel lehajol, visszaállítja a széket, az idő lelkiismeretes vasút, behozza a késedelmet. Ne öregedj meg, fiam, mondja (K)-nak.

Jó. Oké.

Jó ötlet!

Égett szag van.

Valami oda lett égetve, nyitva az előszobaajtó, beszivárog a szag a konyhából. Csokoládé, vagy mi a fene. Te, fiam, nem ég valami, kérdezi az öregúr (K)-tól. De, ég valami, mondja (K), megnézzem?

Bólintás.

Jól áll rajta a zakó. Jó az arcéle.

Kilencven is elmúlt.

97, és vegyük például Imrét a házból, első emelet, a lifttel szemben, (K) elképzeli őket egymás mellett. Hát, mindenesetre két öregember, és az is mennyire öreg, amelyik nem annyira öreg. Nem égett oda amúgy semmi.

(Háború. 1944.) (K) apja, hivatásos tiszt. Elvégezte a tanítóképzőt, *fölvételt nyert* a Ludovika Akadémiára. A nagyapja kikerült a frontra, pár hét múlva elesett az első

háborúban. Nagyanyját rendszeresen *beviszik,* mert a szoptatáskor kapott tejláz miatt *megzavarodott.* (K) nem tudja, mi a tejláz, nem is akarja tudni. *Beviszik* és *megzavarodott,* nem akar tudni erről az egészről.

Mintha az apja sem akart volna *így* tudni erről az egészről. A saját szüleiről. Nem tudott róluk semmit? Nem sokat? Mindenesetre soha nem beszélt róluk. Mi az, hogy megzavarodott – megőrült?

Bevitték a Lipótra, mert egyszer minden átmenet nélkül angolul kezdett kiabálni a nörsszel, aki a háború után valahogy itt maradt, hogy hagyja békén? Angolul kiabál a nörsszel, aki már hat éve halott? (K) nagyanyja Nelli.

Végképp nem tud róla semmit.

Nelli férje, Károly még a gyerek születése előtt meghalt. A gyerek (K) apja. Árva. Nincs testvére. Jóska a testvére. Nem pont a testvére, az unokatestvére, egy évvel idősebb nála. (K) apja a tanítóképző után jelentkezik a Ludovikára. Ugyanannál az alakulatnál szolgálnak Józsival. 1944. augusztus elején a 3/I. zászlóalj 1. lövészszázadának parancsnoka, az 1. hadsereg Kárpátok előterében levő hadműveleti területén. November 24-én, Lelesz községnél, a Latorca töltésén comblövést kapott. A komáromi 520. hadikórházból december közepén kórházvonattal Sonnebergbe, onnan Würzburgba szállították.

(Polgári élet. 1956. 1944.) (K) apjának fáj a feje. Nem mondja, de nem lehet nem észrevenni. Vagyis aki nem ismeri őt, az nem veszi észre, de (K) ismeri az apját, egyből látja, mi van. Hogy kezeli a fájdalmat, uralja, megoldja, nem akar másokat zavarni vele. Mutatóujját a halántékához szorítja.

Fáj a feje, ezt (K) sokáig nem veszi észre, és egyszer csak észreveszi. Különösen kellett ahhoz figyelnie, hogy észrevegye, ha az apjának fáj a feje, de *különösképpen* nem figyelte, valahogy olyan természetesnek számított, hogy az apjának fájt *valami,* és arról nem kellett tudomást venni, mert nem látszott rajta. És ugye ki figyel különösen? Vagy különösképpen. Vagy valahogy legalább.

(Politika. 0000.) Ez így bonyolult?

(Költészet. 1944. 1972.) Megtudja, hogy utazik. (K) apjáról van szó. Utazni, az itt annyi, hogy a frontra viszik, a századával együtt. Eligazítás, közlik a tisztekkel, ünnepélyesebb az egész, mint általában. Ceremónia. Várja, hogy mi lesz, *érdekes* lesz, összeszorul a gyomra, amikor újra meg újra erre gondol. Nem gondol rá folyton. Hazavisz egy lányt, levetkőzteti, közben nem gondol rá. A lány valahogy tudja, hogy ez a helyes fiú három nap múlva eltűnik innen, megy az oroszok ellen, ez imponál neki. Meg sajnálja is. Inkább sajnálja. Fekszik meztelenül a paplan alatt, az álláig húzza, és kornyikál. Ezt ismered? A himnusz volt. Hazánk himnusza! Felismerted?

Ezt ki mondja, és kinek.

(Fizika. 1944.) Egész délután a keményre fagyott hóban hasalt a század. Aki megmozdult, arra hosszú sorozatokat lőttek a partizánok. Zuhog a hó, csak lassan esteledik, (K) apján nincs sisak.

Lassan esteledik, lassan esteledik.

Az egyik szakaszparancsnokát, egy izgága fiút, ahogy felugrott, hogy jobb helyet találjon, a nyakán találta egy lövedék. A rohamsisakja (K) apja mellé repült. Mint egy kettéesett futball-labda.

(Háború. 1972. 1944.) A lövedék üt. Erős ütés, nem kell megtapasztalnod, mégis tudod, mert hallod a hangját. Hallod, kérdezi fojtott hangon Scheffer (K)-tól. *Ez* a rövidsorozatot lövő géppisztoly hangja, *az* a lövedék becsapódásának hangja. Éles, éles, éles, tompa, három lövés, egy a céltáblába csapódik, a többi elszáll. Úgy ezer méterre.

Az emberi testbe csapódó lövedék tompán puffan.

Előbb hallottam a csattanást, csak *jóval* utána jött a fájdalom, mondta egyszer (K)-nak az apja. Kérdezte volna tőle?

Magától mondta?

Megérkezik a Fájdalom. Előbb kopog, aztán lép be. Kinyit az emberi húsban egy *ilyen* pici ajtót. Kinyitja, nem kopog.

(Történelem. 1944.) Az oroszok áttörik a 6. gyaloghadosztály balszárnyához csatlakozó német védővonalat, és délkelet irányba fordulva támadnak, tizennégy T-34-es harckocsival és kísérő gyalogsággal. A balszárnyat védő 3/II. zászlóalj a védőkörleténél reteszállást alakít ki, délre húzódó vonalát a 3. ezredközvetlen nehéz páncéltörő ágyús század első szakasza tartja, három páncéltörő löveggel. A szovjet alakulatok rohamai a 6. gyaloghadosztály védelmi vonalán megtörnek, az 1. hadsereg parancsnoksága engedélyt kap rá, hogy balszárnyát és középső arcvonalszakaszát visszavehesse az ezeréves határok menti Szent László-állásba és a mögötte húzódó Árpád-vonalba.

Négy harckocsit tesznek harcképtelenné, az oroszok nem tudnak a seregtest állásai mögé kerülni.

A harcokban egy magyar löveg aknatalálat következtében megsemmisül, három kezelője súlyosan megsebesül.

Szabó Ferenc páncéltörő ágyús honvéd a negyedik harckocsit már sebesülten lövi ki.

Magyar Arany Vitézségi Érem kitüntetést kap.

(Háború. 1944.) A harcokban
a legvégén
már egyedül
maradó Szabó
Ferenc honvédnek
egy aknaszilánk
elvitte a
bal lábát.

(Háború. 1944.) (K) apja. Fiatal tiszt. Partizánvadász századparancsnok, Ukrajna, Brjanszki erdő. *Egyszer,* mesélte a fiának

vagy egy alkalommal, *szóval*

zárótűzbe kerültek *hazafelé,* a bunker közelében, és órákig hasalt egy szakasz katonával a jéggé fagyott hóban, nyílt terepen. Míg be nem esteledett. *Haza,* az akkor

a bunker volt. Mondta, hogy mikor akkor, (K) nem emlékszik rá. Fölfázott, kórházba került, hazaengedték néhány napra, Magyarországra. Az is haza. Erre a történetre (K) jól emlékszik. Arra is, ahogy meséli neki az apja.

Fekszenek a hóban mozdulatlanul, és lövik őket.

Kilövik mellőle egy katonáját, akire hiába szól rá többször is, hogy maradjon nyugton. Főhadnagy úr, ez nem fért a bőrébe, állandóan mocorgott a hülyéje, jelenti (K) apjának a szakaszparancsnoka, ahogy visszajutnak a bunkerbe.

És elhallgat, mert érzi, hogy valami nem stimmel. Nem jót mondott.

Figyeli a főnökét.

Hogy mondja-e tovább, folytassa, vagy fogja be a pofáját.

Emelgette a fejét a barom, teszi hozzá kicsivel halkabban, mert persze tudja, hogy ez kurvára nem jó így, nem mintha fogalma lenne arról, hogy mi.

Lép egyet hátra, a bunkerajtó felé, félrebillentett fejjel figyeli a főhadnagyot.

Mi van, ez sír?

(Polgári életc. 1944.) Két túl szép férfi, Jóska és (K) apja, unokafivérek, rájuk lett öntve az egyenruha. Nekik találták ki. Snájdig fiúk, ez a minta, ilyenek a katonatisztek, ha tartanának divatbemutatót, de nem tartanak, őket kérnék föl. Mennek az utcán kisatillában, mintha egy kifutón, se lassan, se gyorsan, megbámulják őket. Nyíltan, vagy a szemük sarkából. Nők is, férfiak is. És taps. Olajat pisiltek utána a nők, mondja az apjáról (K)-nak (K) anyja.

Ezeket a fiúkat aztán lemészároltatják.

Nem?

De.

(Történelem. 1944.) A német megszállás meglepi a székesfehérvári 3. gyalogezredet.

Jé.

A német megszállás ténye a 3. gyalogezrednél is a meglepetés erejével hat.

A 3/I. zászlóalj Budai úti laktanyája előtt a laktanyaparancsnok utasítására felszedik a macskaköveket, a két üzemképes 37 mm-es páncéltörő ágyút tüzelőállásba vontatják, az étkezde mögött elhelyezik az aknavetőket.

Lőni is fognak?

Reggel 4-kor helyőrségriadó, a szolgálatvezetők kiosztják a lőszert, minden puskához negyven lövedék, a laktanyaablakokban és a tetőn felállítják a géppuskákat.

A német páncéloscsapatoknak a laktanyát nem adják át.

A parancs szerint a németeket nem szabad beengedni, erőszakos behatolás esetén fegyverhasználat.

Összecsapás nincs, a német alakulatok továbbvonulnak.

Riadókészültség,

egész éjszaka felöltözve,

óránként ellentétes távmondatok,

ellenállunk,

nem,

hajnalban a végső parancs szerint ellenállás nincs.

A megszálló csapatok követelésére a laktanyát kiürítik.

(Fizika. 1944.) (K) apja olyan szép volt, *hogy csak na.* Olajat pisiltek utána a nők, ez (K) anyjának a fordulata.

Egyrészt csöppet sem féltékenykedve mondta, igazából imponált neki – ha nem is a férje, de a szépség –, másrészt meg, mint kiderült, az olajpisilést nem lehet németre fordítani. Persze miért ne lehetne? Olaj, pisilés, utána, nők, apád, és kész.

(Szerelem. 1944.) (K) apja *itthon van.* Szabadságon *tartózkodik.* A hazafelé tartó vonat tele van sebesültekkel. Az egyik felében sebesültek, a másikban szabadságos katonák. Volt valami alig kiismerhetetlen rendje a szabadságolásnak, senki nem akarta kiismerni magát benne, nem törődtek vele. Szabadság, az jó, ha meg nem, akkor minek áhítozni. Minek gondolkodni. Vagy fázol, vagy tetű, vagy folyamatosan lőnek. Szar konzervek. Bizsu összeismerteti (K) majdani apját (K) majdani anyjával, ez a szabadság.

Egyik volt tanítványával az unokaöccsét. És tetszenek is egymásnak, vagyis (K) majdani apjának tetszik a Nyuszi, aki huszonhárom, és tökéletes, viszont Nyuszi tart udvarlót, ráadásul különösképp nem tetszik neki (K) majdani apja.

Illetve nagyon tetszik neki, sokkal jobban tetszik neki, mint az udvarlója, és ez nem tetszik neki. Túl szépnek találja.

Nem olyasmi megnyugtatóan csúnyus fiú.

Mint például az udvarlója. Ez bosszantja vagy idegesíti, vagy frász tudja, mit tesz vele.

Igazából (K) majdani apjának annyira tetszik a Nyuszkó, (K) majdani anyja, hogy *hirtelen* megkéri a kezét, aminek persze semmi értelme, mert megy vissza a frontra. A Lánchídon, Buda felé andalogva kérte meg a kezét.

(Háború. 1972. 2021. 1944.) Ha (K) *régi ügyekről* kérdezte, épp csak mondott valamit az apja. Egy-két szót. Néha hosszabban. Nem mondhatni, hogy mellébeszélt vagy össze-vissza beszélt, inkább nem beszélt. Föláll a pasziánsz mellől, az ablakhoz lép, elhúzza a függönyt.

Néz kifelé, a szemközti háztetőre, mintha lenne ott bármi érdekes.

Mintha ott volna az orra előtt egy fehéren vakító irtás, ahol egész délután, besötétedésig a hóban hasalva hallgatták a géppuskalövedékek süvítését.

Megfordul, kimegy a konyhába. Mondat közepén, mintha halaszthatatlan dolga lenne ott. Átmegy a másik szobába. Finoman csinálja, mint mindent, nem csak úgy se szó, se beszéd otthagyja a fiát, hanem.

Hanem?

Csak elment onnan. Se szó, se beszéd.

Ha ez (K) eszébe jut, a szemét elfutja a könny.

(Költészet. 1944.) Az utóvédharcok során az Uzsok felé vezető völgy egyik betonerődjében védekező 3/I. lövésszázadot bekerítik. A felmentésükre induló 3/II. zászlóalj rohamszázada, a 3/5. lövészszázad nehézfegyverzete három páncéltörő ágyú, Panzerfaustok és nyolc villámgéppuska. Közelharcban visszaszorítják az oroszokat, (K) apjának alakulata kiszabadul a gyűrűből.

(Háború, 1972. 1944.) Ha erősebben mozgatja a szél, hozzáér egy faág vége az ablakhoz. Gyengélkedő. Na, ez a gyengélkedő. Gyengélkedik. Jó gyengélkedni. Gyengéd dolog. A fal mentén két fémvázas, fehérre mázolt szék, az egyiken üres hamutartó, folyadék zöld üvegben, egy Keksz- és Ostyagyár feliratú doboz. A festék nagyrészt lepattogzott a vasról.

Ha nyitva az ablak, benyúlik a fa egyik ága.

Az apja morfiumot kapott abban a németországi kórházban, ahol operálták. Nem vágták le a lábát. Kis híján amputálni kellett, mondja (K) anyja (K)-nak. Csoda, hogy nem lett morfinista az apád. Egy német önkéntes ápolónő *vigyázott rá,* valami grófkisasszony.

Elmosolyodik, ahogy ezeket mondja.

De nem maradt ott az apád. Mint tudjuk. Mosolyog, nem gúnyolódik. A gyengélkedőn nincsenek ápolónők.

(Költészet. 0000.) Ki dacolna katonáink iszonyú áradatával, ki igázná le sövénnyel a habok vad rohamát? Aiszkhülosz, Perzsák.

(Történelem. 1944.) József. Józsi bácsi. Magyar Érdemérem lovagkeresztje hadiszalagon a kardokkal. Kormányzói dicsérő elismerés Magyar Koronás bronzérem hadiszalagon a kardokkal. Tűzkereszt I. fokozata koszorúval és kardokkal – egy sebesülési pánttal. Felvidéki Emlékérem. Erdélyi Emlékérem. Német Sasrend V. osztálya a kardokkal. Százados, a 3. gyalogezred 1. ezredsegédtisztje. Brjanszki erdő, Ukrajna, *hadműveleti terület.* 1944. elején visszarendelik, anyaezrede 1. ezredsegédtisztjévé nevezik ki. A nyár végén az 1. hadsereg keretében a Kárpátok előterében levő hadműveleti területre vonul. Alakulata részben megsemmisül. Vonul a százados úr az arcvonalon a helyettesével, ellenőrzi a lövészteknőkben a katonáit.

Ahogy tovább halad, a katona átszökik a fontvonalon.

Az egész század átszökik, megadja magát az oroszoknak.

Az ellenőrzés végén jelenti neki a helyettese, hogy.

Megadják magukat.

Megbeszélték. Ő is megy. Kér engedélyt.

Leléphet, mondja neki Józsi bácsi.

A csapattest töredékéből szervezett 19/I. zászlóalj parancsnoka. Decemberben Hernádzsadánynál megsebesült. A 16. gyaloghadosztály egészségügyi oszlopánál ápolták, december utolsó napján a németországi Sonnebergbe telepített 205. Vöröskeresztes hadikórházba szállították. 1945 februárjában ezredsegédtiszt a 101. „Hungária" gyalogezredben. Áprilisban kerül amerikai hadifogságba, október végén hazaszökik. 1949 júniusától a Honvéd Akadémia előadótanára, a Néphadsereg őrnagya. A budapesti Katonai Bíróság 1953. júliusában háborús bűntettben és a népi demokratikus államrend elleni izgatás bűntettében hét évi börtönre ítélte, melyet a HM Katonai Felsőbírósága öt évre mérsékelt.

(Háború. 1944.) A sebesülteket vonaton szállítják. A szerelvény állandóan megáll, mindig van akadály. (K) apja comblövést kapott.

Fiatal férfi, aki majd, így intézzük, (K) apja lesz.

A szálláshelyük felé vezető töltés tetején megy, egy géppisztolylövedék a bal combja belső részébe fúródik, fura kanyart csinálva a vádli külső részéig hatol. Az ütés letaszítja a töltésről, a katonájának sikerül az övszíjával elszorítania a combtövénél, nem vérzik el. A katona hátracipeli, a tűzvonal mögé. Bekötözik, kap tetanusz elleni injekciót, fölteszik a sebesültvonatra. Erről soha nem beszélt. Erről se, mondjuk így. De akkor miről?

Hogy kell élni. Hogyan *ajánlatos* beszélni nőkkel. Beszélni a nőkről.

Egyszer mintha említette volna, hogy rendszeresen kapott morfiumot abban a német kórházban, ahová szállították.

Ferencnek hívták azt a katonát, aki megmentette.

A kórházat is bombázták.

Amíg a kórházat bombázták, volt némi nyugalom a kórteremben. Kiment onnan, aki kiment. Csend volt. Kivéve a robbanások. Csend, robbanások. A robbanások közti csendben el tudsz aludni. Aki tud, kimegy. A többiek elalszanak.

(Fizika. 1944.) Néz maga elé egy ember. Nincs lába. Hiányzik az egyik lába. (K) apja nézi a fickót. Nem nézi, de nem tud nem odanézni, mert mit csináljon? Jól van, elfordul, nézi az ablak előtt elvonuló tájat, és pillanatokra elfelejtkezik a saját lábáról. Ha erre fordul, ebbe az irányba, így nem látja a fickót, és lát egy részletet a tájból.

(Költészet. 0000. 1944.) Mint a nagy madarak, úgy ugrándoztak a féllábú katonák a tengerparton, ez állítólag egy orosz háborús dal. De hol van a tenger?

(Háború. 1944.) Wiesbaden, lőtt sebekre szakosodott kórház, (K) apját idehozzák. Végig vonaton szállítják a sebesülttársaival. Ha megáll a szerelvény, kipakolják a hullákat. Az ágyak szorosan egymás mellé tolva. Nem beszélgetnek. Néha valamit, kell ez, kell az, kussoljál, ne sírj, ne horkolj, add közelebb a vizet. A mellette levőnek nincs lába. Meg se szólal. Nem tudják egymás nevét. Tudják, de elfelejtik.

Te!

Az egyik meghal.

Te, ez meghalt!

Ez meg.

Folyamatosak a légiriadók, olyankor megáll a szerelvény, aki tud, leugrál róla, a sebesülteket a helyükön hagyják. Ezek a legjobb pillanatok, a hirtelen beállt mély csöndben (K) apja valahogy a bal oldalára fordul, fölső karját a szíve alá nyomja, pillanatokon belül elalszik. Német hadikórházba kerül, morfiumot kap, *megmentik* a lábát. A legdurvább hadihelyzetben egy magyar katona morfiumot kap, foglalkoznak vele, ezeket (K) az apjától hallja, és persze kérdezi őt, és persze nem kérdezi rendesen. Egy német arisztokrata lány, önkéntes ápolónő is van a történetben. Néz a magyar férfira, és mosolyog.

Akkoriban senki se mosolygott.

A férfi le van fogyva.

Nehezen tápászkodik ki az ágyból. Feláll, kibotorkál a mosdóba.

Azokat a betegeket, akik fel tudnak állni, ápolók eltámogatják a mosdóig.

(Költészet. 1944.) A kórházakban férfiak fekszenek. Nők rohangálnak körülöttük. Az orvosok férfiak. Kevesen vannak, kimarjult arccal teszik a dolgukat. Összeroskadnak a kimerültségtől. A nők nem. Jön egy transzport, becipelik az újakat, a szorosan egymás mellé rakott matracokra fektetik őket. Felrángatják az egyik sebesültet a földről, mint valami zsákot, és egy üres ágyra terítik. Ha van épp két üres ágy. Van üresedés. Meghalt valaki, elengedtek valakit. Felkászálódik az egyik az ágyáról, kibotorkál a vécére, magára zárja az ajtót, nem jön ki többé. Na, ez meg hova tűnt, mondja egy ápolónő a másiknak. Nem kérdezi, mondja. Ja, biztos a vécén ül! Az orvosok állva elalszanak a kimerültségtől. Egyiknek-másiknak van kis lelkifurdalása, aztán hozzászokik, gyorsan kiáll belőlük. Persze meg akarják úszni, és persze mindenki meg akarja úszni, de hamar észre kell venniük, hogy nem ússzák meg. Hozzá lehet szokni a lelkifurdaláshoz. Hogy nekitámaszkodsz a falnak, és pillanatokra elveszíted az eszméletedet.

(Háború. 1944.) Meghalt mellette egy német. Tegnap egy magyar. (K) apja legalábbis így gondolja, ez német volt, az magyar, de nem biztos benne, egyikkel se beszélgetett. Egyiknek sem volt lába. Egy lába se. Párszor szólt hozzájuk, de semmi, aztán már nem szólt hozzájuk. A német kért tőle vizet, a fejével intve. A magyar csak maga elé meredt, és állandóan mozgatta a száját. Mintha egy végtelenített kiflivéget rágna. Ez imádkozik?

(Fizika. 1944.) Kimegy a – mi is ez. Vécé, zuhanyzó. Most van víz. Vagy van, vagy nincs. Van a falon egy tükör. Megnézi magát. Nem ismerős. Jó, persze, hogy ismerős, ő az, ki más! Ő lesz majd (K) apja. Ha kikerül innen.

Ha nem, amputálják a lábát, ha sikerül elég élelemhez jutnia, sikerül megszökni a hadifogságból, valahogy hazavergődni, satöbbi.

Megússza annak az orosz kiskatonának a támadását, aki egy éjjel a Szondy sarkán le akarta vetkőztetni. Ha megtalálja azt a nőt abban a *felfordulásban,* akit meg. Hogy néz ez ki, mondja magáról, miközben a tükörképét bámulja. Mit mosolyog? Na, milyen jól tudok mosolyogni, mondja a tükörképének.

(Szerelem. 1944.) Tehetek valamit magáért? Ül egy fiatal nő (K) apjának a kórházi ágya melletti sámlin, összekulcsolt kézzel. A térdére, a szoknyája vonalára teszi a kezét. Szorítja a térdét, hogy ne remegjen. Áll az ágy mellett, igazgatja magán a köpenyét. Megnyúlt arc, nyugtalan tekintet, a végtelenségig kimerült tekintet, szép és nem szép egyszerre.

Fején szabályosan megkötött kendő, ahogy az ápolónőkhöz *illik.*

Vajon megnézik magukat ezek a lányok a tükörben, miközben a fejükre illesztik a fityulát? Biztos megnézik, képtelenség, hogy, akármi is a helyzet, egy nő ne nézze magát a tükörben, mikor azt az idétlen fityulát nagy körülményesen elhelyezi a fején. Wiesbaden, 44 karácsonya, nem igazán lehet mit tenni, igazából olyan a helyzet, hogy senki nem tehet semmit senkiért.

Mert ahhoz mindenkinek egyszerre kéne csinálnia a fene tudja, mit.

Abbahagyni, amit addig csináltak.

Hazamenni.

De senki nem megy haza, mert valami nem engedi őket. Senki nem mehet haza, mert a többi nem engedi.

(Fizika. 0000. 1944.) Azt gondolja, hogy a többiek úgysem engednék. Nem gondol semmit. Még arra se gondolsz, hogy éljed túl. Mással vagy elfoglalva.

(Szerelem. 1944.) Jó, mondja (K) apja annak a fiatal német nőnek, aki már isten tudja, mióta ül az ágya mellett egy hokedlin, és arra vár, hogy a férfi magához térjen. Szóval, hogy felébredjen. Jó, akkor csinálja!

Nekem még nem volt komoly kapcsolatom, mondja a nő.

Tudom, mondja (K) apja.

Honnan tudja?

A nő a meszelt falat nézi, egy repedés vonalát. És látszik rajta, hogy nem vár választ. Esetleg... megfogjam?

Aha!

Így? Jó így?

Jó. Köszönöm.

És mit kell... csinálni? *Még* mit kell csinálni? Valamit csinálják még?

Ne.

(Szerelem. 1944.) (K) apja (K) anyjára gondol. Még nem (K) apja, és Nyuszi sem (K) anyja, az soká lesz. Majd. Egyszer. A kommunizmusban. A Lánchídra gondol, ahol a Nyuszkó váratlanul engedte magát megcsókolni. Rég volt. Négy vagy öt hónapja. Azóta szétlőtték a lábát. És véget nem érő vonatúton Németországba szállították, mint egy véres csomagot. Közben meghalt két ember mellette, és *csoda,* hogy nem érte találat a szerelvényt.

Csoda.

Csoda.

És egy fiatal, szomorú arcú német ápolónő bámulja. Aki lassan, jól artikulálva, pontosan, majdhogynem hivatalosan bejelenti neki, közben persze nem néz rá, hogy ő még szűz, és nem tudja, hogyan kell csinálni, de ha akarja a főhadnagy úr, akkor szájjal kielégíti. Aztán feláll, és kisiet a kórteremből. Szinte fut. Éjfél felé jön vissza, (K) apja ágyára ül, (K) leendő apjának az ágyára ül, és úgy csinálja, ahogy (K) apja, (K) leendő apja mutatja neki.

(Fizika. 1964. 1944.) Ásott az apja. Volt egy érdekesen elgörbült vasú régi ásójuk, azzal szerencsétlenkedett a kert végében. Hogy miért nem vett újat? Semmi értelme az ásásnak, kiforgatni az eprest, új palántákat dugdosni a régi helyére. Mert kiöregszik, mondta az apja. Mutatja.

A bal combja belső részén hosszú forradás, a háborús sebesülése.

Azért, kisfiam, mondja, mert már *jócskán* kiöregedett, látod? (K) nem látta. Mit lásson. Ez öreg? Kis, aranyos, zöld levelek.

Öreg szamóca?

Régi vagyunk? Nagyszemű, mélyvörös eper termett, az miért volna öreg?

Kifordul az ásás nyomán mindenféle pajor meg giliszta a földből, gusztán tekeregnek. Vajon miért másznak le oda a kukacok? Feljön, elpirul, lát ezt-azt, lemegy, nem jó neki itt. Túl sok a levegő, visszafúrja magát.

Felfurakszik, a teste bereped a napon, kiszárad, elpusztul.

Rátapad a homok, hervadt fűszál, elhurcolják a hangyák. Fürgén vonszolják a hangyák a kiszáradt gilisztát egy bizonyos irányba.

[Polgári élet. 2000. 1944.] Ült az öreg Józsi karosszékében, és kissé ferdén tartotta a fejét. Józsi bácsi lakása, karosszék a szoba közepén, ült a karosszéken, nézte [K]-t. De hát mi van ebben? Fel is állhatott volna, nem? Föláll, kész, nem kötelező abban a koszlott karosszékében ülnie. Nem kötelező például azt a karosszéket megszagolni. Beleszagolni egy székbe. Ahogy [K] erre gondol, fölfordul a gyomra. Evett a pogácsából, de miért? Éhes volt? Köpte volna ki a klotyóban?

[Költészet. Polgári élet. 1972. 1944. 1936. 1914.] [K] anyja. [K] apja. Károly nagyapa, Manó nagyapa, nekik végképp semmi közük egymáshoz. Annyi a közük egymáshoz, hogy [K] használja őket. Anyu, apu, egy ideig használod, egy idő után nem. A nagyszüleidet egyáltalán nem. Abbamarad. Nem felejted el őket, csak nem jut eszedbe. Hallgatod az apádat, úgy teszel, mintha érdekelne, amit dumál, figyelsz rá, valameddig megy is, aztán nem. Aztán megint, mert ráveszed magad, de közben elvesztetted a fonalat.

Ha egyáltalán volt valamiféle fonálnak nevezhető.

Végül kimegy a fejedből minden, amit beszélt.

Látványosan unatkozni, az nem azt jelenti, hogy mások látják rajtad, hanem hogy te látod magadon. Beszél hozzád az apád, nem látja, hogy nem figyelsz, azt csak te látod.

[K] nézi az apját, de nem figyeli. Tetszik neki az apja.

Csak unalmas, gondolja.

Unalmas volt *szegénykém,* gondolja. És érzi, hogy sírni fog. Mégsem sírt. Rosszul érezte, hogy sírni fog.